

Başvuru Numarası : 2020 / 1869
Toplantı Tarihi / Sayısı : 15.12.2020 / 143
Karar Numarası : 2020 / 260
Başvuran : M.B. (T.C: ...)
Adres : ...
Muhatap 1 : H.B.
Adres : ...
Muhatap 2 : N.D.
Adres : ...
Muhatap 3 : S.B.
Adres : ...

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle; İstanbul, ... ilçesinde bulunan H.B.'nin maliki olduğu daireyi emlak müşaviri N.D. aracılığı ile kiralamak istediğini, yapılan görüşmeler neticesinde dairenin bekâr olduğu için kendisine kiralanmak istenmediğinin beyan edildiğini ve karşılaştığı söz konusu muamelenin ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru, 24/06/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru dilekçesi ve eklerinin yapılan ön incelenmesinde, başvurunun ön inceleme şartlarını taşıdığı tespit edilmiş ve başvurunun esas incelemesinin Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Birimi tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle; 24/06/2020 tarihinde bir web sitesinde kiralık ilanını gördüğü ... semtindeki daireye emlak müşaviri ile birlikte bakmaya gittiklerini, dairenin anahtarının bina görevlisinde bulunduğunu, bina görevlisine daireyi beğendiğini ve kiralamak istediğini ilettiğini, bina görevlisinin başvurana mesleğini ve medeni halini sormasının ardından ev sahibini aradığını, ev sahibi H.B.'nin yapılan görüşme neticesinde, başvuranın bekâr olması sebebiyle kendisine evini kiralamak istemediği yönünde sözlü irade beyanında bulunduğunu iddia ederek; medeni halinden ötürü kendisine yapılan ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını talep etmiştir.

5. 6701 sayılı Kanununun 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca; ihlal iddiasına muhatap ev sahibi H.B., emlak müşaviri N.D. ve S.B.'den başvuranın iddialarıyla ilgili olarak yazılı görüş talep edilmiştir. Muhatap ev sahibi H.B. 22/07/2020, emlak müşaviri N.D. 08/07/2020, S.B. ise 26/10/2020 tarihinde yazılı görüşlerini Kurumumuza iletmışlerdir.

6. Muhatap taraf olan malik H.B. cevabi yazısında; başvuru dilekçesinde bahsi geçen taşınmazın maliki olduğunu, iddiaya konu taşınmazın bulunduğu binanın sorumlusunun S.B. olduğunu ve telefonla dairesinin kiralanmak istendiğini kendisine bildirdiğini, talep ettiği kira bedelinin başvuran tarafından kabul edilmemesi nedeniyle daireyi kiraya vermek

istemediğini, söz konusu bina sorumlusu ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesinde başvuranın medeni hali hakkında hiçbir bilgi almadığını, kişinin evli olup olmadığını bilmediğini, S.B. ile gerçekleştirdiği görüşme esnasında yanında eşi K.B. ve oğlu İ.B.’nin de bulunduğunu, gerekli görülmesi halinde ismi geçen şahısların tanık olarak dinlenebileceğini, başvurunu tanımamakla birlikte başvuruda bahsi geçen ayrımcılık saiki ile evini kiraya vermediği iddiasının asılsız olduğunu, hiçbir delil olmadan kendisine yönelik ayrımcı muamele iddiasının detaylı olarak araştırılması gerektiğini ifade etmiştir.

7. Muhatap taraf olan emlak müşaviri N.D. cevabi yazısında; başvuranın “...” internet adresi üzerinden kiralık olarak verilen ilan için kendilerini arayarak ilgili taşınmazı görmek istediğini söylediğini, bunun üzerine başvurana daireyi göstermek amacıyla ... adresine gittiklerini, adreste bulunan dairenin anahtarını bina görevlisi S.B.’den aldıklarını, kendisinde dairenin anahtarı bulunmadığından götürmüş olduğu kiracılar için S.B. ile iletişime geçerek daireyi kiracı adaylarına gezdirdiğini, bina sorumlusu ve başvuranın aralarında dairenin kiralanması hakkında görüşme yaptığını, başvuranın görüşme sırasında dairede ailesi ile birlikte yaşayacağını beyan ettiğini, bunun üzerine bina sorumlusunun ev sahibini aradığını ve gerçekleştirilen görüşmenin içeriği hakkında herhangi bir bilgisinin bulunmadığını, öncesinde de aynı daireye, gezdirmek için kiracı adaylarını götürdüğünü, bazı kiracı adaylarının evli ve semt esnafı olmalarına rağmen kendileriyle kira sözleşmesi tesis edilmediğini beyan etmiştir. Ayrıca muhatap taraf emlakçı N.D. olayların vuku bulmasından iki gün sonra, 26/06/2020 tarihinde başvuran tarafından internet tabanlı mesajlaşma uygulaması (...) üzerinden kendisine mesaj atıldığını, mesajın içeriğinde başvuranın öncelikle kendisini tanıttığını ve söz konusu evin kiraya verilip verilmediğini sorduğunu, verilmediyse tekrardan ev sahibi ile iletişime geçilmesi talebinde bulunduğunu, bunun üzerine kendisinin başvurana cevap olarak evin başkasına kiralandığını ve bekâr olmasının herhangi bir önemini olmadığını zira öncesinde de evin evli ailelere de verilmediğini beyan ettiğini, dairenin kiralanması hakkındaki tüm bildiklerinin açıklanan hususlardan ibaret olduğunu öne sürmüştür.

8. Muhatap taraf olan S.B. cevabi yazısında; ... adresinde ikamet ettiğini, iddialara konu H.B.’nin dairesinin de oturduğu binada bulunduğunu, söz konusu dairenin maliki H.B.’nin kiracı adaylarına gezdirmesi için ilgili dairenin anahtarını kendisine teslim ettiğini, sonrasında adını öğrendiği başvuranın ilgili daireyi kiralamak istediğini, bunun üzerine kendisinin de ev sahibi H.B.’yi arayarak bilgi verdiğini, tarafların kira bedeli üzerinde anlaşmazlık yaşadığını, ayrıca ev sahibi muhatapın iddialara konu taşınmazın bulunduğu binada başka bir dairesinin de bulunduğunu ve söz konusu dairenin öncesinde bekâr öğretmene kiraya verildiğini, bu sebeple iddiaların asılsız olduğunu ifade etmiştir.

9. 6701 sayılı Kanununun 18’inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca muhataptan alınan cevap, görüşü alınmak üzere 17/08/2020 tarihinde başvurana iletilmiş ve yazılı görüşü talep edilmiştir. Yazı 21/08/2020 tarihinde iade olmuştur. Sonrasında başvuran ile iletişime geçilerek; yazılı görüşü, 04/09/2020 tarihinde Kurumsal mail hesabı üzerinden alınmıştır. Başvuran, muhatap S.B.’nin yazılı görüşüne cevabını ise 12/11/2020 tarihinde mail hesabı üzerinden Kurumumuza iletmiştir.

10. Başvuran, muhatabın cevabına ilişkin olarak verdiği yazılı görüşünde; kira görüşmelerine konu taşınmazın maliki H.B.’yi tanımadığını, 24/06/2020 tarihinde konutu bina görevlisi S.B.’nin gezdirdiğini, o sırada emlak müşaviri N.D.’nin kaç çocuğu olduğunu sorduğunu, soruya karşılık kendisinin de evli olmadığını ve evin tutulmasına müsaade edilmesi halinde ailesi ile birlikte yaşayacağını belirttiğini, bunun üzerine bina görevlisi S.B.’nin bu husus hakkında ev sahibinin bilgilendirilmesi gerektiğini söylediğini, ev sahibi ile bina görevlisi arasında yapılan telefon görüşme sonrasında evin bekâr olduğu için kendisine verilmediği kanaatinin oluştuğunu, ev sahibinin medeni durumundan dolayı kira akdi yapmak istemediğini bina görevlisi aracılığı ile kendisine ilettiğini, ayrıca görüşmeler sırasında kira bedelini şartsız kabul ettiğini, evi tutma düşüncesinin görüşmeler sırasında mevcut olduğunu, hatta emlak komisyonu ve depozito bedelini ödemek suretiyle sözleşmeyi yapmak istediğini muhatap taraflara bildirdiğini, muhatap cevaplarında bahsi geçen; aralarındaki bedel uyuşmazlığına ilişkin iddiaların ise asılsız olduğunu ve görüşmeler sırasında pazarlık dahi yapmadan evi tutma iradesini muhatap taraflara beyan ettiğini ifade etmiştir. Başvuran, 12/11/2020 tarihinde muhatap S.B.’nin yazılı görüşüne ilişkin vermiş olduğu cevabi yazısında ise; S.B.’nin ilgili daire gezilirken ev sahibinin bilgilendirilmesi gerektiğini söylediğini, ev sahibi ile S.B. arasında yapılan telefon görüşmesi sonrasında evin bekâr olduğu için kendisine verilmeyeceğinin ifade edildiğini öne sürmüştür. Başvuran ayrıca bu süreçte tarafların asılsız olduğunu iddia ettiği ifadeleri sebebiyle yıprandığını ve işinden dolayı söz konusu olaya daha fazla zaman ayıramayacağını belirterek; başvurudan çekilebileceğini ifade etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

11. Anayasanın “Kanun önünde eşitlik” kenar başlıklı 10’uncu maddesi şu şekildedir; “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

12. Anayasanın “Mülkiyet hakkı” kenar başlıklı 35inci maddesi şu şekildedir; “Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

13. 20/04/2016 tarih ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun “Tanımlar” başlıklı 2’nci maddesinin (b) ve (d) bendi şöyledir: “b) Ayrımcılık talimatı: Bir kişinin kendi nam veya hesabına eylem ve işlemlerde bulunmaya yetkili kıldığı kişilere veya bir kamu görevlisinin diğer kişilere verdiği ayrımcılık yapılmasına yönelik talimatı, d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi” ifade eder.

14. 6701 sayılı Kanunun “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” kenar başlıklı 3’üncü maddesine göre; “(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

15. 6701 sayılı Kanunun “Ayrımcılık yasağının kapsamı” kenar başlıklı 5’inci maddesinin 1’inci fıkrasında; “Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.” ve 3’üncü fıkrasında; “Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenler, taşınır ve taşınmazları kamuya açık bir şekilde sunarken bu malları edinmek veya kiralamak isteyenler ile bunlar hakkında bilgi almak isteyenler aleyhine, bunların kiralanması, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, satışı ve devri süreçlerinin hiçbirinde ayrımcılık yapamaz.” hükmü yer almaktadır.

16. 6701 sayılı Kanunun “Ayrımcılık türleri” kenar başlıklı 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrasında, ayrımcılık türleri “a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.” olarak sıralanmıştır.

17. 6701 sayılı Kanunun 9’uncu maddesinin 1’inci fıkrasının (g) bendinde, Kurumun, “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” le görevli olduğu düzenlenmiştir.

18. 6701 sayılı Kanunun “İspat yükü” kenar başlıklı 21’inci maddesi şöyledir: “Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

19. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun “Mülkiyet Hakkının İçeriği” başlıklı 683’üncü maddesinin birinci fıkrasında: “Bir şeye malik olan kimse, hukuk düzeninin sınırları

içinde, o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahiptir.” hükmü yer almaktadır.

20. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun “*Hazır olanlar arasında öneri*” başlıklı 4’üncü maddesine göre; “*Kabul için süre belirlenmeksizin hazır olan bir kişiye yapılan öneri hemen kabul edilmezse; öneren, önerisiyle bağlılıktan kurtulur. Telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri, hazır olanlar arasında yapılmış sayılır.*”

21. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun “*Simsarlık Sözleşmesi*” başlıklı 3’üncü bölümünün 520’nci maddesinde: “*Simsarlık sözleşmesi, simsarın taraflar arasında bir sözleşme kurulması imkânının hazırlanmasını veya kurulmasına aracılık etmeyi üstlendiği ve bu sözleşmenin kurulması hâlinde ücrete hak kazandığı sözleşmedir.*” hükmü bulunmaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden Değerlendirme

22. 20/04/2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “*Başvurular*” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrasında “*Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir*” hükmü bulunmaktadır. Somut başvuruda başvuran, medeni hali nedeniyle H.B.’nin maliki olduğu dairenin kendisine kiralanmadığını öne sürmektedir.

23. Başvuruda, kabul edilebilirlik açısından öncelikle değerlendirilmesi gereken husus emlakçı N.D. ve S.B.’nin ayrımcılık iddiasına konu olaylara iştirakidir. 6701 sayılı Kanunun 4’üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır. Mezkur Kanunun 2’nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre ise ayrımcılık talimatı “*Bir kişinin kendi nam veya hesabına eylem ve işlemlerde bulunmaya yetkili kıldığı kişilere veya bir kamu görevlisinin diğer kişilere verdiği ayrımcılık yapılmasına yönelik talimatı*” ifade etmektedir.

24. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu 27 Haziran 2018 tarih ve 2018/69 sayılı kararında ev kiralamaya çalıştığı dönemde medeni hali nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiasına ilişkin olarak “*emlakçı ve ev sahibi her ne kadar emlakçının kendisine verilen talimatı yerine getirdiğini ifade etse de 6701 Sayılı Kanun kapsamında ayrımcılık talimatını uygulamanın da yasak olduğundan*” bahisle ayrımcılık yasağının iştiraken ihlal edildiğine karar vermiştir (K. E. Ü., para.36).

25. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun “*İştirak*” başlıklı 13’üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında kabahatin işlenişine birden fazla kişinin iştirak etmesi halinde bu kişilerin her birine, fail olarak idarî para cezası verileceği belirtilmektedir.

26. Somut başvuruda, dosya üzerinden yapılan incelemede, 6701 sayılı Kanunda “*Bir kişinin kendi nam veya hesabına eylem ve işlemlerde bulunmaya yetkili kıldığı kişilere veya bir kamu görevlisinin diğer kişilere verdiği ayrımcılık yapılmasına yönelik talimatı*” şeklinde tanımlanan ayrımcılık talimatının mevcut olmadığı konusunda tarafların aynı yönde

açıklamaları bulunduğu anlaşılmaktadır. Zira ayrımcı muamele iddiasına konu görüşmeler telefon aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Tarafların anlatımındaki bina görevlisi S.B. ise kendi telefonundan ev sahibini aramak suretiyle başvuran ve muhatap arasındaki diyalogları doğrudan aktarmıştır. Emlakçı N.D. ve bina görevlisi S.B. söz konusu iddialara dâhil olmamakla beraber yalnızca başvuran ile ev sahibi arasındaki iletişimi telefon görüşmesi ile sağlamışlardır.

27. Bununla birlikte taraflar arasında gerçekleşen sözleşme görüşmeleri, Türk Borçlar Kanununun 4'üncü maddesine göre "*Hazır olanlar arasında öneri-kabul*" niteliğini haizdir. Madde hükmüne göre ; "*Kabul için süre belirlenmeksizin hazır olan bir kişiye yapılan öneri hemen kabul edilmezse; öneren, önerisiyle bağlılıktan kurtulur. Telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri, hazır olanlar arasında yapılmış sayılır.*" İddialara konu görüşmelerin telefon ile gerçekleştiği değerlendirildiğinde olayda "*kendi nam ve hesabına yetkili kılınma*" ilişkisinin mevcut olmadığı değerlendirilmektedir. Hem başvuranın hem de muhatapların anlatımlarından N. D. ile S.B.'nin ayrımcı muamele teşkil ettiği iddia edilen olaylara dâhlinin bulunmadığı görülmektedir. Açıklanan nedenlerle somut olaydaki iddialar açısından adı geçen kişiler özelinde ayrımcılık talimatının vücut bulmadığı değerlendirilmiştir.

28. Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri çerçevesinde M.B. tarafından Kurumumuza yapılan başvuruda muhatap N.D. ve S.B.'nin iddialara konu olaylara iştirakleri bulunmadığından ve ayrımcılık talimatının mevcut olmadığı değerlendirildiğinden; taraf sıfatı olmayan muhataplar açısından başvurunun kabul edilemez olduğu kanaatine varılmıştır.

29. Ev sahibi muhatap H.B. açısından ise; başvuranın iddialarında kabul edilmezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden bulunmadığından başvurunun, kabul edilebilir olduğu kanaatine varılarak; esas yönünden incelenmesinin uygun olduğu değerlendirilmiştir.

b. Esas Yönünden Değerlendirme

30. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. AİHS'nin 14'üncü maddesine göre; "*Bu Sözleşme 'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.*" Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (Willis, para. 48, Okpisz, para. 33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme' de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14'üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile

kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (Belçika’da Eğitim Dili Davası, para. 10).

31. Anayasa Mahkemesi; Tuğba Arslan kararında, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı yönünden aşağıdaki değerlendirmelerde bulunmuştur; “*Anayasa'nın 10. maddesi "ayrımcılık yasağı" biçiminde düzenlenmemiş olsa bile eşitlik ilkesinin, anayasal bağlamda her durumda dayanılacak normatif bir değer taşıması nedeniyle ayrımcılık yasağının da etkili bir şekilde hayata geçirilmesi gerekir (Bkz. AYM, E.1996/15, K.1996/34, K.T. 23/9/1996). Başka bir deyişle eşitlik ilkesi somut bir ölçü norm olarak ayrımcılık yasağını da içerir*” (Tuğba Arslan para. 108).

32. Anayasa Mahkemesi, eşitlik ilkesini şu şekilde tanımlamıştır: “*Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez*” (Tuğba Arslan para. 112).

33. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 2’nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık, “*Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi*” ifade etmektedir.

34. Anayasanın 35’inci maddesi ise şu şekildedir; “*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*”

35. Mülkiyet hakkının kullanılmasında; Devletler bakımından genel olarak negatif bir yükümlülüğün varlığı kabul edilmekle birlikte, zaman içerisinde AİHM bunun kapsamını genişleterek hakkın korunması açısından Devletlerin negatif yükümlülükleri yanında pozitif yükümlülüklerinin de olabileceğine vurgu yapmıştır. Diğer bir ifadeyle, devletler negatif yükümlülükleri kapsamında yasaların izin verdiği haller dışında mülkiyet hakkına müdahale etmemeli; ancak hakkın korunması gerektiği durumlarda pozitif yükümlülükleri kapsamında hukuki ve operasyonel koruma tedbirlerini almalıdır.

36. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir (R.A-A.E./ 2020/26 TIHEK Kararı. Para.38). Dolayısıyla mülkiyet hakkı uluslararası sözleşmeler ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’ndaki eşitlik ilkesine uygun olarak kullanılmalıdır. Bununla birlikte

Anayasada “*Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*” hükmü de bulunmaktadır.

37. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması; ayrımcılık, kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. Bu nedenle ayrımcılık yasağı söz konusu olduğunda ilke olarak, ispat yükünün yer değiştirdiği kabul edilir. AİHM bu açıdan “*makul şüphe bırakmayacak*” bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (Nachova ve Diğerleri, para. 147).

38. İspat yüküyle ilgili olarak, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 21’inci maddesinde de “*Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.*” hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede Kuruma yapılan başvurularda ispat yükünün yer değiştirmesi için başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emareler ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir (M.K./ 2019/2118 TİHEK Kararı. Para.32.).

39. AİHM’ye yapılan başvuruların muhatabının Taraf Devletler olması ispat yükünün yer değiştirmesi ilkesini çoğu durumda gerekli kılmaktadır. Zira bazı durumlarda olayların tamamı ya da bir kısmı yalnızca yetkili makamlar tarafından bilinmektedir. Bu durumda dahi AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından “*kanıt başlangıcı*” olarak adlandırılabilir bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (Chassagnou ve Diğerleri, para. 91-92). Ancak Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasıyla gerçek kişiler aleyhine de başvuru yapılabilmektedir. İspat yükü ile ilgili değerlendirmelerde bu hususun da göz önünde bulundurulması gerekmektedir (M.K./ 2019/2118 TİHEK Kararı. Para.31.).

40. Somut başvuruda, başvuran 24/06/2020 tarihinde emlak müşaviri ile birlikte kiralık daireyi görmeye gittiklerini, o esnada daireyi gezdiren S.B.’nin ev sahibini aradığını, ev sahibinin de bekâra dairesini kiralamak istemediğini söylediğini öne sürmektedir. Başvuru dilekçesi ve eklerinde söz konusu iddialar dışında başkaca bir anlatımın mevcut olmadığı görülmektedir.

41. Öte yandan, başvuran Kurumumuza iletmiş olduğu başvuru dilekçesinde; ev sahibinin bekâr sözünü duyar duymaz daireyi kiraya vermek istemediğini beyan ettiğini, bunun üzerine kendisinin de bekâr olmak suçmuş gibi bir hisse kapılarak görüşmeleri sonlandırdığını öne sürmektedir. Muhatap taraf olan ev sahibi ise görüş yazısında başvuranın iddialarının asılsız olduğunu belirterek aralarındaki uyuşmazlığın bedelden kaynaklandığını ifade etmektedir. Başvuran, muhatabın görüşüne ilişkin vermiş olduğu yazılı görüşünde ise sözleşme görüşmeleri sırasında kira bedelini şartsız kabul ettiğini, evi tutma düşüncesinin görüşmeler sırasında mevcut olduğunu, hatta emlak komisyonu ve depozito bedelini ödemek suretiyle sözleşmeyi yapmak istediğini muhatap taraflara bildirdiğini ifade etmektedir.

Dolayısıyla taraf beyanları değerlendirildiğinde; başvuranın ikinci yazılı görüşünde eklemiş olduğu; sözleşmenin tüm unsurlarının görüşüldüğü iddiasının, başvuranın ilk dilekçesinde mevcut olmadığı ve sonradan muhatap görüşü üzerine bu durumun ikinci görüş yazısına eklendiği hususu da not edilmektedir.

42. Diğer taraftan, muhatap tarafların yazılı görüşü üzerine başvuran cevabi yazısında, dairenin gezilmesi esnasında; kira ilişkisinin tesis edilmesi halinde dairede ailesi ile birlikte yaşayacağını, taraflara aktardığını kabul etmiştir. Ev sahibi ile yapılan telefon görüşmesinin de bu söyleminin akabinde gerçekleştiğini eklemiştir.

43. Emlak müşaviri N.D. görüş yazısında, öncesinde de bahsi geçen daireyi kiracı adaylarına gezdirdiğini, ev sahibinin aralarında semt esnafı olan evli çifte de dairesini kiralamadığını beyan etmiştir. Ayrıca muhatabın inceleme aşamasında Kuruma ilettiği belgeden, söz konusu olayların gerçekleştiği dairenin gezdirildiği günden iki gün sonra başvurandan internet tabanlı mesajlaşma uygulaması (...) üzerinden mesaj aldığı, başvuranın iddialara konu evin sonrasında kiralanıp kiralanmadığı sorusu üzerine konutun başkasına kiralandığı bilgisini kendisine ilettiği, devamında; başvuranın bekâr olduğu için dairenin kendisine kiralanmadığı, söylemine karşılık; dairenin evli kişilere de kiralanmadığını, tekraren belirttiği anlaşılmaktadır. Esas incelemesi aşamasında gönderilen bu belge de başvuruya konu medeni hal temelinde ayrımcılık iddiası açısından şüphe uyandırmaktadır. Sonuç olarak başvuranın maruz kaldığını iddia ettiği medeni hal temelindeki ayrımcı muamelede emsal kişi olarak değerlendirilebilecek evli kişilere de evin kiralanmadığı hususunun, Kuruma gönderilen internet tabanlı mesajlaşma görüşmesi belgesinde de açıkça tekrarlandığı görülmektedir.

44. Somut başvuruda, iddialara konu daireye komşu dairede ikamet eden ve başvurana kiralık daireyi gezdiren S.B. cevabi yazısında; muhatap taraf ev sahibinin aynı binada başka bir dairesinin de olduğunu ve söz konusu bu dairenin öncesinde bekâr öğretmene kiraya verildiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla S.B.'nin iddiaları da emlak müşaviri N.D.'nin kiralık dairenin evli kişilere de verilmediği iddialarını ve ev sahibi muhatabın kiracı adayları için medeni hal şartını aramadığı olgusunu destekler niteliktedir.

45. Bütün bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde; dosya üzerinden yapılan incelemede, başvuru tarafından ileri sürülen deliller ve somut olayın özelliklerinin, muamelede farklılığın olduğuna ilişkin makul şüphenin ötesinde bir ispat oluşturmadığı değerlendirildiğinden, 6701 sayılı kanun bağlamında medeni hal temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin yeterli bir kanaat oluşmamıştır.

V. KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. Başvuru kapsamında ayrımcılık yapılmasına yönelik talimat bulunmaması nedeniyle taraf sıfatı bulunmadığı değerlendirilen N.D. bakımından, başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuru kapsamında ayrımcılık yapılmasına yönelik talimat bulunmaması nedeniyle taraf sıfatı bulunmadığı değerlendirilen S.B. bakımından, başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvuranın medeni hal temelinde ayrımcılığa uğradığı iddialarının, muhatap H.B. bakımından, KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Başvuru konusu olayda, H.B. açısından, 6701 sayılı kanunun 3'üncü maddesinde güvence altına alınan AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

5. Kararın KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

6. Kararın taraflara TEBLİĞİNE,

7. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yoluna başvurulabileceğine,

15.12.2020 tarihinde, Harun MERTOĞLU'nun karşı oyuyla, OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

Süleyman ARSLAN
Başkan

Mesut KINALI
İkinci Başkan

Can ESEN
Üye

Cemil KILIÇ
Üye

Dilek ERTÜRK
Üye

Halil KALABALIK
Üye

Harun MERTOĞLU
Üye

Hıdır YILDIRIM
Üye

Mehmet ALTUNTAŞ
Üye

Mehmet Emin GENÇ
Üye

Saffet BALIN
Üye

KARŞI OY GEREKÇESİ

Başvuru hakkı; temel hak ve özgürlükler, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri tarafından yapılan bir eylem ya da işlem sonucunda cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temelinde ayrımcılığa uğrayan bireylerin kullanabilecekleri bir yoldur.

Kısaca başvuru;

Hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada kanunda sayılı temellerden biri ile ayrımcılığa uğrayan kişilere kanunla tanınan bir başvuru yoludur.

İlgililerin Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep etmesi gerekir. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir.

Kısaca şekil Şartları

1-İlgili muhataba başvuru

2-Zarar

3-Yararlanılmasına engel olunan bir hak

4-Ayrımcılık temeli

5-Muhatap şeklindedir.

Somut başvuruda başvuran, emlak müşaviri N.D. aracılığı ile kiralamak istediğini, yapılan görüşmeler neticesinde dairenin bekâr olduğu için kendisine kiralanmak istenmediğinin beyan edildiğini ve karşılaştığı söz konusu muamelenin ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

Şekil şartları yerine getirilmeden başvurunun kabulü ve incelenmesi 6701 sayılı kanuna uygun değildir.

Çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi